

GYÖNYÖRŰ ÖRÖKSÉGEM, BADACSONY

Beszélgetés Tatay Ágotával

Tatay Ágota csupa mosoly. Két bevasárlás közt, Tapolcán, a város délelőtti forgatagában ülünk le a tuják árnyékolta kávézó teraszára beszélgetni, emlékeket idézni: gyermekkort, Badacsonyt, szőlőt és az író-szölművelő édesapát, Tatay Sándort. Az időnk nem túl sok. Rendelünk jéghideg tonikot, kávé, s máris indítom az emlékfolyamot.

- Mindnyájunknak vannak kora gyermekkori emlékei. Bár a kutatások azt bizonyítják az első emlékek három éves korra datálhatók, hisz ekkora fejlődik ki az élményszerű emlékezetünk. Ágota, önnek van-e ilyen kora gyermekkori „első emléke” az édesapjáról?

- Van, és biztos, hogy három éves kor körüli vagy talán még valamivel korábbi is. Mi a Rodostó Turistaházban töltöttük ezeket az éveket Badacsonyon. Szüleim a turistaház gondnokai voltak. Tulajdonképpen én kéthetes koromban kerültem oda. Majdnem ott születtem, de olyan nagy hó volt 1947 telén, hogy a bábaasszony azt mondta, ő ugyan nem jön föl oda. Tudniillik a turistaház fent volt a sziklák alatt. Így édesanyám elment Székesfehérvárra szülni, ezért csak kéthetes koromtól éltem ott. S ezt sajnálom is, mert nem nevezhetem Badacsonytördemicet szülőfalumnak.

Az első emlék, ami nem is igazán édesapámhoz kötődik, viszont életem meghatározó és máig kísérő élménye; azoknak az erdei fenyőknek a hangja, melyekből van egy csoportnyi a turistaház mellett. S ha azt a hangot hallom a mai napig bárhol, azoknak a szélfúttá fekete fenyőknek a susogását, akkor valami olyan nyugalom száll meg, mely a legrettenetesebb zürzavart is gyönyörűen kisimítja az életemben.

Édesapámról az első élményem, amely valószínűleg tényleg három éves korom körül lehetett, hogy ül a fotelban és olvas, s én nyagatom, inkább velem foglalkozna. Azokban az években ugyan írt, de nem publikált. Írt és olvasott, sokat, de csak a téli időszakban. Nyáron aktívan részt vett a vendéglátásban.

S persze legmeghatározóbb képek és emlékek a hatalmas szánkózások, vándorlások a nagy hóban fel a hegytetőre, vagy mikor kint ültünk a teraszon és vártuk a rianást... Paradicsomi állapot volt ez egy gyermeknek. Édesapámnak talán nem annyira, de utólag azt mondta, nem bánta meg ezt az időszakot, hiába kényszer szülte.

- Hogyan teltek a napok a turistaházban?

- Nyáron nagy volt a nyüzsgés, mindig sok vendég fordult meg a házban, télen viszont hármasan voltunk. A szüleim azonban szerveztek időnként bálszerű multságokat, ahova eljöttek a hegy lakói. Érdekes, hogy a hegyen majdnem minden háznál volt valaki, aki nagyon szépen énekelt, vagy valami zeneszerszámon játszott, leginkább citerán. Ezek nagyon jó hangulatú esték voltak.

- Tatay Sándor elemzői, kortársai, barátai írásművészetéről szólva elsőként emelik ki ízes mesélőkedvét, anekdotázó történetmondását. A családon belül is érvényesült ez a mesélőkedv? A térdére ültette önt, vagy később Marci unokáját, hogy mesét mondjon?

- Hogyne, minden este volt mese. Édesapám sok-sok mesét tudott, és szeretett csak úgy, szabadon is mondani, de én csak egy mesét voltam hajlandó hallgatni. A forró vizet a kopaszra! Ezt minden este el kellett mesélnie, s csak ezután lehetett szabadon bármi mást.

Az unokája elég későn született, akkor ő már 72 éves volt, de nagyon jó kapcsolat alakult ki köztük. Sokat mesélt neki is. Sőt, sokszor voltak ők ketten együtt a hegyen, s ezen alkalmakkor igyekezett az unokájának átadni mindent, amit a hegyről tudott, amit a hegyen tapasztalt, azt a tudást, amit pl. a Bujdosásunk történetében is

mégirt. Be kell vallanom, én sem tudok a hegy nélkül élni, de úgy tűnik, a fiam sem, pedig már 28 éves. Nem tudom, ez neki köszönhető-e, vagy magának a hegynek, a táj varázsának, de megbabonázta a fiamat is.

- *Amikor iskolába került, felköltöztek Budapestre. A család kétlaki lett. Hogy telt az élet a fővárosban?*

- Amikor iskolás lettem, az érdekesen kezdődött, mert szeptemberben még itt voltunk Badacsonyban, itt kezdtem az általános iskolát osztatlan, négy osztályos képzésben, kb. novemberig jártam ide, majd novembertől tavaszig Budán a Táncsics Mihály utcában. Az első három évem így telt. A félévi bizonyítványomat Budapesten kaptam, az év végit pedig már Badacsonyban. S ennek semmi hátrányát nem éreztem, sőt annak sem, hogy Badacsonyban osztatlan négyosztályos iskolába jártam. A hegy jelenlegi lakóinak a fele osztálytársam volt.

De vissza Budapestre. Először a Várban laktunk, a Hunyadi utcában. Nap, mint nap a Halászbástyán át mentem az iskolába. A sors kegye, hogy az egyik gyönyörű tájról egy másik gyönyörű helyre kerültem. Budapestnek tagadhatatlanul az egyik legszebb része a Várnegyed. Itt a Várban addig laktunk, míg társbérletté nem alakították a lakásunkat. Egy idős néni került hozzánk, az ő szobáján keresztül juthattunk a saját lakrészünkbe. Sok utánjárásra aztán Angyalföldön kapott édesapám egy 49 négyzetméteres kis lakást.

Ezen az angyalföldi lakótelepen élt többek közt Sántha Ferenc is. Együtt nőttem fel a fiaival. Felettünk pedig Nagy Sándor, Sztálin-díjas író lakott. (Az persze egy külön történet, hogy lett valakiből Sztálin-díjas író. Egyébként belebolondult szegény, tönkre ment idegileg, majd öngyilkos lett.)

Pesten ugyan csak néhány téli hónapot töltöttünk, de édesapámnak itt is megvolt a baráti köre. Elég sokan jártak hozzánk, többek közt Jankovich Ferencék akik nem messze laktak tőlünk, szintén a Várban. Itt el kell mondanom, hogy Badacsonyban is szomszédjaink voltak, együtt vettek szőlőt 1947-ben édesapámmal.

Odajárt még Berda Jóska bácsi, Tersánszky Józsi Jenő, aki különösen erősen él az emlékezetemben. Amikor először találkoztam vele, édesapám úgy mutatta be; ő a Misi Mókus írója. Én ránézte, s mondtam: - Jé, hogy hasonlít rá! - Ettől kezdve nekem ő csak Misi Mókus maradt. Tehát sokan jártak hozzánk, nem is merek több nevet említeni, hátha kihagynék olyanokat, akik érdemesek lennének az emlékezésre. A könyvkereskedésünk akkor ugyan már nem volt meg, a második világháború után rögtön államosították, de édesapám ekkor aktívan részt vett az irodalmi életben.

Szép élményeim vannak ezekből az évekből. S igazán, olyan gyermekkorom volt az 50-es években, melyeket - a kor hozta tragédiák és nehézségek ellenére sem - cserélnék el senkivel.

- *Tatay Sándor tehát az év nagy részét Badacsonyban töltötte. Szívesen és örömmel fogadott vendégeket, akár írás, akár a szőlőművelés épp aktuális teendői alatt is zavarták meg...*

- Nem zavarták. Soha nem zavarták, bármit is csinált.

- *Kikre emlékezik a vendégek közül? Voltak-e vissza-visszatérő barátok, kortárs írók, művészek?*

- Hogyne! Most, ha Badacsonyban lennék, megmutatnám azt az emlékkönyvet, amit gyermekkoromban kaptam, abban mindenki szerepel, aki nálunk járt. Az irodalmi élet színe-java. Nem is tudom volt-e, aki nem járt ott. Szabó Pál, Veres Péter, Takáts Gyula, Kalász Márton, Sarkadi Imre, Somlyó György. De említhetem Nemes Nagy Ágnes és az Új Holdasokat, s az akkor még fiatalok közül Esterházy Pétert. Aztán Rab Zsuzsával volt nagyon jó kapcsolata, ő is gyakran megfordult nálunk. Minden év augusztusának elején rendezett édesapám egy 48 órás tarokkpartit. Állandó résztvevői voltak Vas István, Vargha Balázs, a Réz-fiúk - Ádám és Pál - Jankovich Ferenc és az akkori Ifjúsági Könyvkiadó igazgatója Kovács Miklós. Állítólag ő játszott a legjobban. Ő sohasem kapta meg a keménykalapot, mert akinek elfogták a huszonegyét, polgármester lett, és viselnie kellett a kalapot. Emlékszem, Jankovich Feri bácsi sokszor ült kalapban a fején. De nemcsak írók, képzőművészek is megfordultak nálunk. A szintén Badacsonyban élő Egry Józseffel is közeli baráti kapcsolatot ápoltunk. Szerencsére még nekem is volt alkalmam vele találkozni, most már csak a csodálatos színvilágot visszaadó képeim keresztül „láthatom”, de ezek felidézik a velem kapcsolatos gyermekkori emlékeimet.

- Tatay Sándornak Badacsonyra költözésétől, folyamatosan nagy tervei voltak a hegyre. A Bujdosásunk története c. ifjúsági regénye is egy utópisztikus kerettörténettel indul, amelyben a Badacsony általa elképzelt jövőbeni képét vázolja fel. Örült és lelkesedéssel töltötte el minden terv, ésszerű és okos kezdeményezés, mely az üdülőközponttá alakítással vagy a szőlőtelepítéssel, szőlőműveléssel, az értékek megőrzésével volt kapcsolatos. Élete utolsó éveiben hogy látta a hegy jövőjét? Miként vélekedett a meg nem valósult tervekről?

- Valóban a szívén viselte a hegy sorsát, és rengeteg írásában, felszólalásában próbált azért harcolni, hogy a badacsonyi bornak legyen becsülete, s ne vegyék egy kalap alá az alföldi homoki borokkal. Persze akkor sok fogantja nem volt az egészsnek. Nagyon szomorúan vette tudomásul, hogy ilyen nehéz körülmények között megművelhető hegyen, csodálatos bort termelve, nincs különbség jobb és rosszabb minőségű nedű között. Amikor a rendszerváltás előtt támogatták a szőlőtelepítést és feldúlták az egész hegyet, nagyon fel volt háborodva. A munka ész nélkül folyt, például akkor döntötték le azoknak a bástyáknak egy részét melyet az olasz hadifoglyok építettek, s a hegy ékességei voltak, gyönyörű teraszokat alkotva. Azért a környékünkön még áll néhány, s az új szőlősgazdák is az elmúlt években visszaállították egy részüket. Szomorú volt a rengeteg elhagyott szőlő láttán, melyeket pillanatok alatt elfoglalt az erdő. Sok-sok szőlő így ment veszendőbe. Régi képeken még látható, hogy a Szegedy Róza-ház és a Kisfaludy-ház közt egészen a sziklák tövéig milyen csodálatosan megművelt szőlősorok futnak. Úgy mondta (még mindig a rendszerváltás körüli évekről beszélünk), ma már csak a szent örültek birkóznak a szőlővel. Mert a szent örülteknek nincs szívük parlagon hagyni azt a birtokot, melybe rengeteg energiát fektettek, a szőlőt mentették és tovább vitték, életük elválaszthatatlan részévé vált. Kicsit aggódott is, hogy egy szem lánya hogy fogja ezt értékelni, továbbvinni. Érdekes, soha nem beszélgettünk arról, mi lesz a szőlővel, ha már ő nem lesz, de bizonyára a gondolataiba ott motoszkált, ha nem is mondta ki. De hála Istennek olyan fantasztikus férjet sikerült találnom, aki teljesen beleszeretett a badacsonyi szőlőbe – építész létére -, és maga, magunk műveljük. Én, ha kell, még permetezek is. Igyekszem megtartani azt a területet, amit örököltem tőle.

- A hegy őslakói tisztelték, szerették, hisz az ő hétköznapiakat élte, osztozott gondjaikban, örömeikben több mint négy évtizeden át. Sokszor fordultak hozzá tanácsért, segítségért vagy csak beszélgettek az élet dolgairól egy pohár bor mellett. A halála utáni években és napjainkban hogyan, s mennyire él a hegy lakóinak emlékezetében?

- Remélem, sőt tudom, hogy sokan szerették, nem tudok róla, hogy haragosa lett volna a hegyen. Ezt bizonyítja az a májusi három napos ünnepség is, ahol rengetegen megjelentek emlékezni, tisztelni írói és emberi nagysága előtt.

Azok az emberek például, akiket A szezon vége című könyvében is megírt, akiket borbogaraknak nevezett, még a mai napig is visszajárnak hozzánk. Megörököltük őket édesapámtól. S ezt egyáltalán nem bánjuk.

Ki merem jelenteni, s érzem, senki sem megy el közömbösen az emléke mellett. Csak még egy utolsó jellemző példa: Jankovich Feri bácsit tanár úrnak hívták a falubeliek, édesapámat pedig Sanyi bácsinak. Sokan berzenkednek mostanság a nézítés és bácsizás ellen, pedig ez tiszteletet és kedvességet jelent, legalább is itt, Badacsonyan, a hegylakók között mindenféleképpen.

„A tájért élek itt, nem másért. Az az érzésem, hogy a világ egyik legszebb tája. Ez csak érzés... A hegy különböző zugaival olyan barátságot kötöttem, hogy enélkül már nehezen élhetnék. Azért szeretem Kisfaludyt, mert a természet emberformáló hatását felismerte előbb a romantikusoknál... Nézd, énnekem az irodalmi munkásságomat körülhatárolja az a világ, amiben élek. Munkám egyik része ott játszódik, ahol a gyermekkorot töltöttem, a kisebbik rész Badacsonyan és környékén. Valami hihetetlen varázsa van ennek a hegynek. Nemcsak a színek, hanem az illatok... Nemcsak a pincék leheletére gondolok, hanem erő gyümölcsök, fonnyadó növények, az erdő leszálló illatára, melyeken már a vadak életét érzem. A földnek pedig itt rendkívüli ereje van. Minden gyümölcs, gizgaz elharapható termése jobb ízű, mint másutt. „

/Részlet Bertha Bulcsu Tatay Sándorral készített interjújából/